

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Úprava obětí a zvláště zranitelných obětí v právním řádu ČR a jejich ochrana během trestního řízení

S trestnými činy se od nepaměti pojí institut oběti. Problematiku zacházení s oběťmi v rámci právního řádu České republiky lze nalézt v zákoně č. [45/2013](#) Sb., o obětech trestných činů (dále jen „zákon o obětech trestných činů“).

Je třeba uvést, že některé skupiny obětí jsou zranitelnější a náchylnější ke způsobení další újmy. Na tuto skutečnost reaguje výše zmíněný zákon o obětech trestných činů, který stanoví v ustanovení § 3 odst. 1 jako jednu ze základních zásad, že každou osobu, která se cítí být obětí spáchaného trestného činu, je třeba považovat za oběť, nevyjde-li najevo opak nebo nejde-li zcela zjevně o zneužití postavení oběti podle tohoto zákona a pokud existují pochybnosti o tom, zda je oběť zvláště zranitelnou, je třeba ji za zvláště zranitelnou považovat. Na postavení oběti nemá ani vliv skutečnost, pokud nebyl pachatel zjištěn nebo odsouzen. Pokud je osobě, která se cítí být obětí, statut zvláště zranitelné oběti policejním orgánem upírán, má tato osoba možnost obrátit se na státního zástupce a požádat, aby postup policejního orgánu přezkoumal. Zákon o obětech trestných činů poskytuje obětem větší ochranu, než jakou jim přiznává zákon č. [40/2009](#) Sb., trestní zákoník, ke kterému je zákon o obětech trestných činů *lex specialis*. Obětem přísluší práva bez ohledu na rasu, etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru či světový názor. Obětem dále přísluší práva podle zákona o obětech trestných činů bez ohledu na jejich státní občanství, nestanoví-li tento zákon jinak.



Primárně byl v českém právním řádu zakotven pouze pojem poškozený (kdy je vhodné uvést, že oběť trestného činu se zpravidla taktéž nachází v postavení poškozeného v trestním řízení). Zákon č. [141/1961](#) Sb., trestní řád, v ustanovení § 43 odst. 1 vymezuje poškozeného jako osobu, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, byla jí způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo jako osobu, na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil. Poškozeným v trestním řízení však může být osoba fyzická i osoba právnická (oproti oběti, která může být pouze osobou fyzickou). Co se týče definice oběti, tu přinesl až zákon č. [209/1997](#) Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů. Aktuálně nalezneme definici oběti v ustanovení § 2 odst. 2 zákona o obětech trestných činů, kde je definována jako *fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil*. Dále je v ustanovení § 2 odst. 3 zákona o obětech trestných činů uvedeno, že *byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považují se, utrpěli-li v důsledku smrti oběti újmu, za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner, druh nebo osoba, které oběť ke dni své smrti poskytovala nebo byla povinna poskytovat výživu. Je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich*.

Zvláště zranitelná oběť

Zvlášť zranitelnou obětí se zabývá ustanovení § 2 odst. 4 zákona o obětech trestných činů a definuje ji následovně:

Zvlášť zranitelnou obětí se pro účely tohoto zákona při splnění podmínek uvedených v odstavci 2 nebo 3 rozumí

- dítě,
- osoba, která je vysokého věku nebo je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, pokud tyto skutečnosti mohou vzhledem k okolnostem případu a poměrům této osoby bránit jejímu plnému a účelnému uplatnění ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy,
- oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168 trestního zákoníku) nebo trestného činu teroristického útoku (§ 311 trestního zákoníku),
- oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, trestného činu, který zahrnoval nátlak, násilí či pohrůžku násilím, trestného činu spáchaného pro příslušnost k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo oběť trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.

Obecně platí, že každá osoba, která přichází do kontaktu s oběťmi, má povinnost respektovat důstojnost oběti a přistupovat k ní zdvořile, šetrně a podle možností jí vycházet vstříc. Tyto osoby vždy musejí zohlednit věk oběti, zdravotní stav včetně psychického stavu a dále rozumovou vyspělost tak, aby nedocházelo k prohlubování újmy způsobené oběti trestným činem nebo aby nedocházelo k sekundární újmě. Sekundární újmou má zákonodárce na mysli újmu, která nebyla oběti způsobena trestným činem, ale vznikla v důsledku přístupu Policie České republiky, orgánů činných v trestním řízení a dalších orgánů veřejné moci, poskytovatelů zdravotních služeb, subjektů zapsaných v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů, znalců, tlumočnicků, obhájců, atd. Právo oběti na obzvláště citlivý přístup jsou schopny naplnit osoby s určitou zkušeností nebo za takovým účelem proškolené. Co se týče orgánů činných v trestním řízení, ty mají vůči oběti informační povinnost, kdy jsou povinny ji informovat o jejích právech a umožnit jí jejich plné uplatnění. Zvlášť zranitelným obětem navíc právní předpisy garantují vyšší standard práv, k nimž patří například právo na bezplatnou odbornou pomoc, právo na zabránění kontaktu oběti s podezřelým před započítím a po skončení úkonu, právo na tlumočnicka stejného nebo opačného pohlaví, atd. Vždy musí být vždy zohledněn typ, povaha a okolnosti trestného činu, např. je nutné zohlednit, zda pohnutkou či motivem k činu byla nenávisť, předsudky, diskriminace, sexuální násilí, atd. Jedním z nejčastějších okamžiků, kdy je pravděpodobné, že by mohlo dojít ke vzniku sekundární újmy, je podání vysvětlení nebo výslech zvlášť zranitelné oběti, kdy tento úkon může být pro oběť obzvláště stresující. Oběť si musí trestný čin znovu vybavit a popsat jej orgánům činným v trestním řízení. Tyto úkony jsou proto založeny na několika základních pravidlech:

- musí být zachován individuální přístup k oběti,
- výslech zvlášť zranitelných obětí provádí zpravidla osoba k tomu vyškolená,
- výslech se provádí tak, aby nemusel být opakován,
- při opakovaném výslechu před stejným orgánem je vyslychajícím zpravidla stejná osoba, a
- na žádost oběti se při výslechu učiní opatření, aby oběť neměla vizuální kontakt s osobou podezřelou, zejména za využití audiovizuální techniky.[\[1\]](#)

Jednou ze zajímavostí zákona o obětech trestných činů je právo oběti, aby ji k úkonům trestního

řízení a k podání vysvětlení doprovázel důvěrník. Důvěrník je fyzickou osobou se způsobilostí k právním jednáním, která poskytuje oběti potřebnou, zejména psychickou, pomoc. Důvěrníkovi však není umožněno zasahovat do průběhu úkonu trestního řízení a ve výjimečných případech je možné důvěrníka z účasti na úkonu vyloučit, a to v případech kdy by účast důvěrníka narušovala průběh úkonu nebo ohrozila dosažení účelu úkonu. Problematika osoby důvěrníka je upravena v ustanovení § 21 zákona o obětech trestných činů.

Závěr

Problematice obětí trestných činů je věnována pozornost nejen na území České republiky, ale také v rámci mezinárodních organizací jako je OSN, Rada Evropy nebo v rámci Evropské unie. Obětem organizované kriminality se věnuje např. Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu z roku 2000. Osobnosti oběti se věnuje viktimologie, která je do určité míry samostatnou částí kriminologie a je někdy pojímána i jako samostatná věda, která usiluje o praktickou aplikaci svých poznatků ve prospěch obětí. Práva obětí a zejména práva zvláště zranitelných obětí vždy budou v konfliktu s právem na obhajobu. Úkolem zákonodárce je tedy zejména hledat způsoby, jak výše uvedení práva spravedlivě vyvažovat.

Mgr. Petra Marková,
advokátka

[Advokátní kancelář JELÍNEK & Partneři s.r.o.](#)

Pardubice - Dražkovice 181
533 33 Pardubice - Dražkovice

Velké náměstí 1
500 03 Hradec Králové

Truhlářská 1108/3
110 00 Praha 1

Tel.: +420 466 310 691
Fax: +420 466 310 691
e-mail: advokati@advokatijelinek.cz



[1] Důvodová zpráva k zákonu č. [45/2013](#) Sb., o obětech trestným činů

Další články:

- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)
- [Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury](#)
- [Zásadní novinky v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob v roce 2026](#)
- [Kauza Skender Bojku: Putativní nutná obrana optikou ÚS](#)
- [Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob](#)